

Na osnovu člana 35, stav 1.1 Zakona br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosova (Službeni list Republike Kosova, br.77 / 16 avgust 2010) i člana 114 Zakona br. 04/L-093 o Bankama, mikrofinansijskim institucijama i nebankarskim finansijskim institucijama (Službeni list Republike Kosova, br.11 / 11 maj 2012), Odbor Centralne banke Republike Kosova na sastanku održanom 29 avgusta 2013 odobrio :

PRAVILNIK O UPRAVLJANJU KREDITNIH RIZIKA MIKROFINANSIJSKIH INSTITUCIJA

POGLAVLJE I OPŠTE ODREDBE

Član 1 Svrha i delokrug

1. Cilj ovog pravilnika je da uspostavi i obavezno sprovede minimalne standarde i zahteve za upravljanje kreditnim rizikom mikrofinansijskih institucija (u daljem tekstu : MFI), uključujući i uspostavljanje minimalnih standarda za procenu kreditnog rizika i klasifikacije sistema za sve kreditne izloženosti , kao i minimalni uslovi za provizije.

2. Ovaj pravilnik primenjuje se za sve MFI , kao i filijale stranih MFI registrovani od strane CBK da operiraju u Republici Kosova.

Član 2 Definicije

1. Svi izrazi koji se koriste u ovom pravilniku imaju isto značenje sa sledećim definicijama za potrebe ovog pravilnika:

- a. *Filijala strane MFI ili filijala druge strane finansijske institucije* (u daljem tekstu strana filijala MFI) – označava pravno lice , koji ima glavno sedište i licenciran je

za obavljanje mikrofinansijske delatnosti u jednoj drugoj jurisdikciji osim Republike Kosovo;

- b. *Kredit sa zakašnjenjem* su definisani kao krediti klasifikovani u kategorijama klasifikacije kredita kao : nadgledani, podstandardni, sumnjivi i u gubitku.
- c. *Klasifikovani krediti* su definisani kao krediti klasifikovani u kategorije klasifikacije kredita kao : nepovoljni, sumnjivi i u gubitku.
- d. *Nekvalitetni krediti* su definisani kao krediti klasifikovani u kategoriji klasifikacije kredita kao: sumnjivi i u gubitku.
- e. *Reprogramiranje kredita* ili refinanciranje zaduženja su ti krediti koji su reprogramirani i dogovoreni između MFI i zajmoprimaca , zbog pogoršanja finansijskog stanja dužnika ili nemogućnosti dužnika da ispuni prvobitni plan plaćanja.
- f. *Kamata za zakašnjenje* je definisan kao interes koji nije plaćen pre nego kredit bude reprogramiran , uključujući redovne zakasnele kamate , kaznene kamate i druge kamate u vezi kredita.
- g. *Fer tržišna vrednost* je cena po kojoj se imovina može prodati na otvorenom tržištu , slobodnom voljom kupca i prodavca i bez pritiska na bilo kojeg od njih.
- h. *Stabilna perfomansa* je definisana kao najmanje četiri isplate po redu , glavnice i kamate , po planu isplate.
- i. Odvojene klasifikacije- podrazumeve da jedan deo izlaganja klijenta je zaštićen na adekvatan način ili bolje od ostalih delova izlaganja.
- j. *Direktor* – svako lice imenovan od strane akcionara / osnivača da služi kao član Odbora direktora MFI –a i predhodno odobren od strane CBK-a.
- k. *Viši menadžer* - izvršni direktor , glavni službenik za finansije, glavni operativni službenik , glavni službenik za rizik i bilo koje lice , osim direktora, koji (i) izveštava direktno Odboru ili učestvuje ili ima ovlašćenje da učestvuje u ključnim funkcijama politike MFI, bez obzira na to da li to lice ima zvaničan naziv ili prima naknadu za takve akcije , i (ii) je imenovan kao visoki menadžer od strane CBK-a. U slučaju kada jedan strani MFI je registrovan da deluje /radi/ sa jednim ili više filijala na Kosovu, menadžer glavne filijale na Kosovu smatra se da bude član višeg rukovodstva;
- l. *Osoba povezana sa MFI* svaka osoba koja ima najmanje jedan od sledećih odnosa sa MFI:
 - i. Svaki viši menadžer ili direktor MFI-a i bilo koji glavni akcionar ili osnivač MFI;

- ii. svako lice koji je blizak sa višim rukovodiocem ili direktorm ili glavnim akcionarem ili osnivačem MFI koji je povezan brakom ili srodstvo do drugog stepena ;
- iii. svako pravno lice u kojem viši menadžer ili direktor ili akcionar ili osnivač MFI je takodje glavni akcionar ili osnivač ;
- iv. svako lice koji ima značajan interes u pravnom licu , gde MFI ima znatan interes ;

POGLAVLJE II OPŠTI USLOVI ZA UPRAVLJANJA KREDITNIM RIZIKOM

Član 3 Sistem upravljanja kreditnim rizikom

1. MFI treba da ima jedan sistem za upravljanje kreditnim rizikom, koji odgovara po prirodi, obimu i složenosti njihovih aktivnosti.
2. Sistem upravljanja kreditnim rizikom u MFI treba da obuhvati strategiju politike , procedure, pravila i strukturu koje se koriste za upravljanje rizikom.
3. Sistem upravljanja kreditnim rizikom treba neprekidno i blagovremeno da vrši procenu kvaliteta kredita i drugih sredstava , uključujući i utvrđivanje adekvatnosti rezervi za gubitke u vezi sa ovim rizikom.

Član 4 Strategija i politika

1. MFI –Treba da razvije strategiju i politike za upravljanje kreditnim rizikom. Strategija i politika kreditnog rizika moraju biti efikasno saopštene u celoj instituciji. Sve relevantno osoblje treba da jasno shvate pristup te institucije za davanje i upravljanje kredita i biti odgovorni za usklađenost sa politikama i procedurama.
2. Prvi cilj strategije kreditnog rizika je da utvrdi nivo rizika koje MFI smatra primerenim, a prema kojem mogu biti izloženi . Kada se utvrdi ,MFI može razviti jedan plan za optimizaciju vraćanje kako bi održao kreditni rizik u okviru propisanih granica. Strategija kreditnog rizika će se sastojiti najmanje od:
 - a. Deklaracije o spremnosti MFI za davanje kredita na osnovu različitih segmenata i dužnika i proizvoda , vrste izloženosti (trgovine, proizvodnje, potrošnje, nekretnine, i t.d.), ekonomskog sektora, geografskog položaja , valute, zrelosti, i očekivane profitabilnosti;

- b. Identifikovanje ciljnih tržišta i opšte karakteristike koje MFI žele da postignu u svom kreditnom portofoliju, uključujući nivo rasvrstnosti i toleranciju koncentracije;
 - c. Poznavanje ciljeva kreditnog kvaliteta , zarada i rasta;
 - d. Obezbediti kontinuitet u pristupu , koji mora uzeti u obzir ciklične aspekte ekonomije i kretanja, koje rezultiraju u sastavu i kvalitetu kreditnog portfolija.
3. Strategiju kreditnog rizika treba preispitati na redovnoj osnovi , najmanje jednom godišnje.
4. Politike za upravljanje kreditnim rizikom treba preispitati redovno, najmanje jednom godišnje, a trebalo bi da obuhvate sledeće elemente:
- a. Misiju;
 - b. Odredjivanje prihvatljive i neprihvatljive vrste kreditne izloženosti;
 - c. Kombinaciju poželjne portfolio;
 - d. Distribuciju portfolio po roku dospeća kredita;
 - e. Razdvajanje (segmentacija) definisana tržištu;
 - f. Uslovi kreditiranja : cena , rok vraćanja i odnos između dela koji se finansira od MFI i dela samofinansiranje od aplikanta,
 - g. Potrebne finansijske informacije;
 - h. Definicija dužnika kvalifikovan za kredit ;
 - i. Prihvatljiv kolateral i marža ;
 - j. Organi kreditiranja i proces odobravanja;
 - k. Limiti zvaničnih kreditora o kreditnog portfolja;
 - l. Izlaganje povezanih lica
 - m. Procedure primene i razmatranja kredita;
 - n. Proceduralna upustva i računovodstva za nekvalitetne kredite , kredite u procesu naplate, krediti otpisani iz bilansa stanja i krediti prikupljeni nakon izmirenja
 - o. Upustva/smernice/ za reprogramiranje kredita;
 - p. Interni izveštaji o upravljanju kreditnim rizikom;
 - q. Organizacija kreditne funkcije.

Član 5

Organizaciona struktura za upravljanje kreditnim rizikom

1. MFI treba da stvori jednu odgovarajuću organizativnu strukturu za upravljanje kreditnim rizikom , sa jasno definisanim ovlašćenjima i odgovornosti Odbora direktora i menadžmenta.
2. MFI treba da obezbedi da funkcije davanja kredita sa organizativnog i operativnog gledišta da budu jasno odvojene , od operativnih funkcija i kontrole kreditnog rizika, uključujući zaštitu od mogućih uticaja viših nivoa menadžmenta.

3. MFI treba da osigura potrebnu strukturu za procenu, merenje i kontrolu koncentracije kreditnog rizika po sektorima, geografskog položaja , po valuti, vrste kredita , i.t.d.

4. Odbor direktora MFI, odgovoran je da:

- a. Usvoji strategiju kreditnog rizika;
- b. Usvoji politiku upravljanja kreditnim rizikom i prati njegovo sprovođenje;
- c. Pregleda prilagodljivost usvojenih politika i procedura , najmanje jednom godišnje;
- d. Razmatra izveštaje kreditnih rizika
 - i. Najmanje svaki šest meseci , Odbor direktora treba biti obavešten o izloženosti kreditnog rizika MFI i treba razmotriti, na minimum;
 - Iznos izloženosti koje su u kreditnim aktivnostima, podeljene po kategorijama (vrsta izloženosti, produkta i kategorija klasifikacije);
 - Velike kreditne izloženosti;
 - Listu kredita sa zakašnjenjem koja identifikuje probleme i moguće gubitke MFI za svaki važan kredit;
 - Status reprogramiranih kredita;
 - Krediti sa visokim i brzim rastom;
 - ii. Na godišnjem nivou , Odbor direktora podnosi izveštaj koji sadrži spisak svih kreditnih proizvoda. Izveštaj treba da sadrži , kao minimum ciljno tržište kreditnih proizvoda, njihovu perfomansu i kvalitet kredita.
- e. Definisane mogući izuzeća od utvrđenih granica i dodeli odgovornosti da odlučuje o primeni tih izuzetaka;
- f. Praćenje efikasnosti internih kontrola , kao deo sistema upravljanja kreditnim rizikom.

5. Komitet za upravljanje rizikom treba da:

- a. Prati politiku upravljanja kreditnim rizikom i daje predloge za postojeći pregled;
- b. Proceni sistem upravljanja kreditnim rizikom ;
- c. Analizira izveštaje o izloženosti MFI prema kreditnom riziku i prati upravljanje ovim rizikom ;
- d. Definiše i redovno razmatra interne kreditne pokazatelje i limite izloženosti prema kreditnom riziku;
- e. Napraviti jasan opis linije ovlašćenja i odgovornosti za upravljanje kreditnim rizikom.

6. Menadžment /rukovodstvo/ MFI treba da :

- a. usvaja i prati sprovođenje procedura za upravljanje kreditnog rizika ;
- b. stvarati ambijent za praćenje politike upravljaju kreditnog rizika;
- c. uspostaviti adekvatan sistem izveštavanja Upravnog odbora i komiteta za upravljanje rizikom za bilo koja nepoštovanja limita izloženosti kreditnom riziku;
- d. uspostaviti potrebne kanale komunikacije kako bi se osiguralo da politike za upravljanje kreditnog rizika su jasno saopštene i pridržavane od odgovarajućih nivoima institucije
- e. obezbediti adekvatne i efikasne operativne procedure , interne kontrole i sisteme za identifikovanje , merenje, praćenje i kontrolu kreditnog rizika da sprovodi politiku upravljanja kreditnim rizicima odobreno od strane Borda direktora;
- f. obezbedi sve obuhvatni proces izveštavanja kreditnim rizikom;
- g. uspostaviti efikasan informativan sistem menadžmenta kako bi se osiguralo tačno, blagovremeno , informativno izveštavanje o izloženosti kreditnom riziku;
- h. obezbediti dovoljne izvore i kompetentne kadrove da upravljaju i kontrolišu dnevne operacije i efikasno funkcije upravljanja kreditnim rizikom;
- i. periodično izvrši procenu funkcije odobravanja kredita MMF.

POGLAVLJE III PROCENA KREDITA, KLASIFIKACIJA I STVARANJE REZERVI ZA KREDITNE GUBITKE

Član 6 Klasifikacija kredita

1. Odbor direktora je odgovoran za odobravanje detaljne politike o klasifikaciji i provizije kredita

2. MFI-treba da preispita sve izloženosti kreditnom riziku bar na kvartalnom nivou, a klasifikacija i izveštavanje kredita treba da se vrši na mesečnom nivou. Kreditna izloženost koja se pojedinačno procenjuje na više od 10,000 Evra treba da bude revidirana najmanje kvartalno (period izveštavanja). Pregled treba da sadrži : stanje u Kreditnom registru Kosova (KRRK), dani zakašnjenja i drugi faktori koji mogu uticati na finansijskoj performansi dužnika. Takođe,

zahteva se od MFI da kreditne izloženosti pod 10,000 Evra pregledati najmanje jednom godišnje. Kreditna izloženost koja se pojedinačno procenjuje , u iznosu na više od 10,000 Evra potrebno je da se prati najmanje dva puta godišnje (period izveštavanja).

3. Klasifikacija kreditne izloženosti treba da se vrši po sledećim upustvima:

a. **Standardni krediti** obuhvataju sve izloženosti kreditnog rizika, koje nose normalan rizik. Informacije dostupne o kreditnom izloženosti , performanse računa klijenta i finansijski podaci, sve ukazuju na to da isplata izlaganja je sasvim bezbedna i bez poteškoća, (ili obaveza je potpuno obezbeđena sa prihvatljivim kolateralom, kao što je definisano u članu 19 ovog pravilnika). Kredit je bez odlaganja, ili kašnjenja su manje od 30 dana od datuma vraćanja ili dospelosti kredita.

b. **Nadgledani /posmatrani/krediti** Ova klasifikacija treba da se koristi za identifikaciju i praćenje izloženosti, koje sadrže slabost ili moguću slabost , koja u vreme pregleda, ne ugrožavaju otplatu kredita ili predstavljaju potencijal za gubitak, ali ako se ne tretiraju ili poboljšaju , mogu rezultirati do pogoršanja kredita za jednu podstandardnu ili oštriju klasifikaciju. U odsustvu bilo kojih materijalnih dokaza koji govore suprotno, MFI treba klasifikovati kao "posmatranje" one izloženosti koje su zakašnjene za 31-60 dana. Ova kategorija klasifikacije ima za cilj da omogući MFI, da identifikuju i tretiraju potencijalno slabe odnose u ranoj fazi. Ova klasifikacija se može koristiti takodje za kredite ili grupu kredita koji su loše konstituisani , kao rezultat neadekvatne analize ili tehničkog znanja od strane kreditnih službenika. Ova kategorija ne treba se koristiti za izloženosti , koje imaju slabost u dokumentaciji koji ne utiču negativno u potencijal isplate (otplate) izloženosti.

c. **Podstandardni krediti** obuhvataju izloženost koje su zasnovane na razmatranju svih faktora u vezi kredita , imaju jasno definisanje kreditne slabosti koje ugrožavaju otplatu kredita u normalnim uslovima. Podstandardni kredit je kredit, koji na osnovu analize finansijskih podataka i drugih faktora, nije trenutno zaštićen od zdrave vrednosti i platežne sposobnosti korisnika kredita ili garanta ili kolateralne vrednosti ukoliko postoji. Zahtev za isplatu kredita od odgovornog i sposobnog garanta za plaćanje koji će obuhvatiti i duže pregovore pre zahtvaranja kredita zahtevaće podstandardnu klasifikaciju. Potreba za zahtev kolaterala kao sredstvo za ispunjenje obaveza će biti osnova za jednu podstandardnu klasifikaciju. U odsustvu bilo kakvih materijalnih dokaza koji govore suprotno, izloženost treba da se klasifikuje najmanje ispod standarda ako bilo koji od sledećih kriterijuma se primenjuju:

- (a) Klijent koji kasni u plaćanju rate kredita po ugovoru (uključujući kamatu) od 61-90 dana.
- (b) Ako kredit ili druge kreditne izloženosti nisu plaćeni od 61-90 dana od dana njihovog isteka.

d. **Sumnjivi krediti** uključuju izloženosti koje se zasnivaju na pregled svih društvenih faktora kredita , sadrže sve slabosti koje su prirodne za podstandardni kredit , a koje pokazuju da postoji šansa da značajan deo glavnice neće biti plaćen . Postoji mogućnost gubitka , ali tačan iznos ne može biti jasno definisan u vreme pregleda ili zavisi od događaja jedne akcije ili događaja u

budućnosti. Iako je mogućnost , gubitka ovde izuzetno visoka , zbog nerešenih važnih faktora , posebno razumnih, što se može očekivati da utiču najačanje imovine, njena klasifikacijau kao gubitak se odlaže do utvrđivanja tačnog statusa. Primeri takvih nerešenih faktora uključuju se ali se ne ograničavaju na kupovinu, kapitalna restrukturiranja , pružanje novog kolaterala ili refinansiranje novih planova. Garant koji ne saradjuju ili koji su u lošem finansijskom stanju ne trebaju se smatrati sposobnim za plaćanje kredita. Oslanjanje na raspoloživi kolateral koji nije dovoljan za pokrivanje iznosa duga može da opravda sumnjivu klasifikaciju.

U odsustvu bilo kakvih materijalnih dokaza koji govore suprotno , izloženost mora da se klasifikuje najmanje sumnjivo ako bilo koji od sledeći kriterijuma se primenjuju:

- (a) Klijent koji kasni u plaćanju bilo koje rate po ugovoru o kreditu (uključujući kamatu) u roku od 91-180 dana.
- (b) Postoje slabosti u finansijskom stanju klijenta koji su izazvali gubitak.
- (c) Ako kredit ili druge kreditne izloženosti nisu plaćeni u roku od 91-180 dana od dana njihovog isteka.

e. Kreditni gubitak uključuju izloženosti koji na osnovu pregleda svih društvenih faktora kredita, imaju malu vrednost , ili će zahtevati dug period da ostvare neku vrednost. Izloženost treba klasifikovati gubitak ako bilo koji od sledećih kriterijuma se primenjuje

- (a) Klijent koji kasni u plaćanju bilo koje rate kredita po ugovoru (uključujući kamatu)više od 180 dana.
- (b) Ako kredit ili druge kreditne izloženosti nisu plaćeni više od 180 dana od dana njihovog isteka.

Član 7

Reprogramiranje kreditne izloženosti

1. MFI treba da vrši reprogramiranje kreditnih izloženosti samo ako postoji osnovno ubedjenje da reprogramiranje će rezultirati u poboljšanju kreditnih faktora. MFI treba da prestane reprogramiranje izloženosti sa zakašnjenjem samo da se izbegnu zahtevi za klasifikaciju i proviziju. CBK smatra ovu praksu kao zabludu i kaznenu. Ukoliko takva praksa je potvrđjena od strane CBK , ona će rezultirati do rejtinga manje nego zadovoljavajući za upravljanje tom institucijom.

2. Menađmenti MFI treba dokumentovati u kreditnom dosijeu svakog pojedinca , koji ima izloženost MFI, osnov za reprogramiranje kreditne izloženosti i pripremi listu reprogramiranje izloženosti za periodičnu reviziju od strane Odbora direktora ili kreditnog komiteta. CBK

tokom ispitivanja MFI u zemlji, takodje će pregledati spiskove i datoteke reprogramiranja , kako bi došli do procene politike i prakse MFI reprograma.

3. MFI su zabranjene od kapitalizacije zatezne kamate u iznosu glavnice svake kreditne izloženosti ili stvaranje jedne dodatne izloženosti prema licu ili kamate u vezi sa njim, kako bi plaćao kamatu iz zakašnjenja .

4. Reprogramirane izloženosti treba (da budu) označene sa plan plaćanja, uključuju' i glavnice i kamatu. Plan plaćanja treba da se prilagodi prirodi poslovanja korisnika kredita .

5. Reprogramirane kreditne izloženosti trebaju se klasifikovati bar u kategoriji ispod standarda i trebaju se nastaviti klasifikovati u istoj kategoriji do evidentiranja stabilne performanse. Po završetku svakog perioda stabilne performanse, MFI može klasifikovati reprogramirane kreditne izloženosti za jednu bolju kategoriju.

Član 8

Tretiranje brojnih kredita na jednog dužnika ili grupe povezanih dužnika

1. Svako odobravanje kredita za jednog dužnika ili grupu dužnika će se odvojeno proceniti i klasifikovati na osnovu zasluga i faktora povezanih sa odredjnom izloženosti. Medjutim, problemi su često pokazatelj da problemi mogu se izlagati i u odnosu sa drugim izloženostima. Stoga, CBK traži da sve kreditne izloženosti prema dužniku trebaju se svrstati u istoj kategoriji, osim kreditne izloženosti koje ispunjavaju "posebnu klasifikaciju". Takodje je zatraženo da MFI imaju temeljno poznavanje poslovnih odnosa njihovih zajmoprimaoca i imaju adekvatan sistem upravljanja informacijama kojim će pratiti njihovu ukupnu izloženost.

2. U slučaju da dužnik ili grupa povezanih dužnika, imaju kreditnu izloženost prema raznim finansijskim institucijama, njihova kreditna izloženost ne treba se klasifikovati bolje od od jedne kategorije sa slabijom kategorijom od njihovog, osim kreditne izloženosti koje ispunjavaju kriterijume klasifikacije "podeljene". Ovo se odnosi samo za kredite koji su pojedinačno ocenjeni od MFI. Materijalni kriterijum , koji se treba primenjivati prilikom najbolje klasifikacije od jedne kategorije od gore klasifikacije kreditne izloženosti dužnika samo u jednoj finansijskoj instituciji je iznos od preko 5,000 Evra.

3. Prilikom klasifikacije kredine izloženosti dužnika u bolju kategoriju , treba se uzeti u obzir stabilna performansa, dok o slučaju klasifikacije kreditne izloženosti dužnika u drugoj kategoriji treba se uzeti u obzir slabija klasifikacija u drugoj finansijskoj instituciji. MFI treba da dokumentuje i analizira sve odnose unutar svojeg portfolija i da se uzdrži od kreditiranja u korist druge strane, da bi zaobišla ograničenja kredita zahtevani od pravilnika ili drugih zahteva CBK , ili sakriti poslednje korisnike kreditnih sredstava. Neuspeh da se propisno dokumentuju ovi odnosi ne smatra se zdravom praksom . Akcionari, direktori i službenici MFI koji namerno

prikrivaju ili neuspevaju da otkriju te odnose će biti predmet kaznenih mera od strane CBK, uključujući i obavezu da nadoknadi bilo koji gubitak koji su MFI pretrpeli od izlaganja takvih kredita.

Član 9 **Odvojene klasifikacije**

CBK smatra da faktori povezani sa izlaganjem (vrednost i likvidnost kolaterala, delimična garancija, razni izvori plaćanja i t.d.) mogu dovesti do situacije, u kojoj jedan deo izloženosti je adekvatno zaštićena ili bolje zaštićena od drugih delova izlaganja. U takvim situacijama, gde kreditni faktori su dokumentovani i obezbeđeni, MFI dozvoljene da dele klasifikacije i vrše odgovarajuća rezervisanja kako bi preciznije predstavljali trenutni kreditni rizik.

Član 10 **Klasifikacija izloženosti korespodentnih banaka**

1. Sve izloženosti prema korespodentnim bankama trebaju da budu podržane od odgovarajuće finansijske informacije i druge kreditne informacije.
2. Klasifikacija treba da se zasniva na poznatim faktorima koje se najčešće koriste za analizu finansijskih institucija.
3. Pored toga, izloženost u inostranstvu treba procenjivati u odnosu na rizik zemlje, devizni rizik i rizik transfera.
4. U slučaju neblagovremenog plaćanja kamate ili glavnog duga, u nedostatku drugih informacija, treba da se koriste isti kriterijumi kao i za druge kreditne izloženosti.

Član 11 **Klasifikacija imovine gde MFI stiču pravo svojine**

1. S vremena na vreme, MFI može uzeti u posed ili sticati pravo svojine, zbog neplaćenih dugova prema njoj. Ova imovina treba da se evidentira po fer tržišnoj vrednosti stečene imovine, ali ne više od neplaćenog duga, snizujući troškove koje se odnose na prodaju imovine i ta vrsta kredita mora biti uklonjena iz knjiga.
2. MFI treba da proda ovu imovinu što je brže moguće, ali ni u kom slučaju nemogu je držati više od tri godine u slučaju nepokretnosti ili godinu dana u slučaju pokretne imovine, kao što je navedeno u Pravilniku za ograničenja održavanja nepokretnosti i pokretne imovine za MFI.
3. Te vrste imovine po svojoj prirodi, treba da se klasifikuju ne bolje nego u podstandardne u trenutku sticanja, kada mogućnost prodaje sa procenjenju vrednost se produžuje.

Član 12

Klasifikacija ostale imovine

1. Privremeni računi ili nerešeni trebaju se poravnati i brisati redovno.
2. MFI treba izbrisati stavke koje se odmah ne izmire s'obzirom da njihovo naplaćivanje postaje očigledno.
3. U svakom slučaju, sva ta sredstva trebaju se otpisati u roku od 90 dana od dana početka.

Član 13

Provizije za osiguranje kreditnih gubitaka

1. Specifične/posebne/ provizije

- a. Minimalne provizije moraju biti uspostavljene u skladu sa stavom 3 člana 6 ovog pravilnika.
- b. MFI-treba da izdvoje više nivoa provizije, od minimuma potrebnog za ove propise ako kreditni rizik jednog posebnog izlaganja zahtevaju takvu potrebu.
- c. Provizije treba da budu izvršene na neto izloženost po odbitku od prihvatljivi kolaterala.
- d. Minimalne provizije za kredite klasifikuju se na sledeći način :

Pod standardne 20%

Sumnjive 50%

Gubitak 100%

2. Opšte provizije

- a. Osim specifičnih provizija potrebnih prema klasifikovane izloženosti, MFI treba da deli opšte provizije za preostali portfolio, ne svrstan ili segmenta portfolia. Ova provizija može da bude na bruto vrednosti ili vrednosti "neto prihvatljivog kolaterala", ali ako se primenjuje ova zadnja, dokumentacija za izloženost kolaterala treba da se čuva na fajlu za pregled od strane ispitivača CBK.
- b. Opšte provizije treba da se dodeljuju na osnovu dokumentovanih istorijskih podataka, prilagodjeni za trenutne i buduće uslove tržišta. MFI mogu da koriste jednu od sledećih statističkih modela za utvrđivanje opšte odredbe: "model rol-rate", "prosek otpisanih kredita", "poreklo analize", "regresivna analiza", ili bilo koji drugi model međunarodno poznat koji mora biti unapred odobren od CBK.

- c. MFI metodologije za utvrđivanje opšte provizije moraju biti pregledani i odobreni od strane CBK tokom ispitivanja na licu mesta. Takve metodologije i podaci ovih metodologija treba preispitati i ažurirati najmanje jednom godišnje.

Član 14 **Postupak obračunate kamate**

1. Obračunata kamata na bilansne pozicije MFI, će biti priznata za odgovarajući period tokom kojeg je dobijen interes, bez obzira vreme njihovog plaćanja. Kad kod MFI klasifikuje kao nekvalitenu, kada je kašnjenje duže od 90 dana (što obično ne treba rezultirati u klasifikaciji kao sumnjiva ili gubitak), , onda se treba prekinuti obračun kamate izloženosti u pregledu prihoda. Sva nenaplaćena kamata, koja je predhodno bila obračunata i priznata kao prihod, treba da bude otklonjena od prihoda.

2. MFI treba da vrši ove ispravke na mesečnom nivou. Sledeća pravila se odnose na tretman kamate/prihoda za nekvalitetne izloženosti:

- a. MFI je zabranjeno izračunavanje ili kapitalizuju kamatu na kreditne izloženosti klasifikovane kao nekvalitetne. Primljena kamata iz ovih izlaganja može se priznati kao prihod samo na gotovinskoj osnovi – odnosno kada je zapravo naplaćena. Opisana procedura računovodstva u vreme kada jedna izloženost je kategorisana kao nekvalitetna, je obračunata ali neplaćena kamata za izloženost tokom trenutnog perioda treba otkloniti iz prihoda . MFI mogu izračunati neplaćenu kamatu za nekvalitetne izloženosti u vanbilansnih stavki . Ako MFI pregledaju i klasifikuju svoje izloženosti u odgovarajućoj osnovi , takvi iznosi ne bi trebalo da prelaze normalno tromesečni period od klasifikacije izloženosti kao Sumnjivi ili Gubitak.
- b. Inspektori CBK će pregledati računovodstvo i izveštavanje o ovoj stavki tokom ispitivanja MFI na licu mesta. Raniji neuspeh da bi bio u skladu sa utvrđenim zahtevima može predstavljati potencijalnu obavezu (kontingent) za MFI. Shodno tome , CBK zahteva pregled kreditnog portfolio , klasifikacija i provizija biti blagovremeno i tačno obavljene.

Član 15 **Otpisivanja**

MFI treba da razviju politike, koje opisuju osnove na kojima nenaplaćene kreditne izloženosti se priznaju kao gubitak i otpisuju se . Kada jedan kredit je klasifikovan kao "Gubitak", MFI treba da dele provizije za kreditne gubitke i otpisuju sa bilansa stanja nakon preduzete razumne mere otkupa kredita, kao što je definisano politikama MFI.

Član 16

Odluke CBK u vezi klasifikacije

1. Interne klasifikacije kreditne izloženosti od MFI , će biti predmet pregleda i moguće reklasifikacije od strane CBK-a tokom ispitivanja na mesto. Razlike između klasifikacije CBK sa MFI će se razmatrati tokom ispitivanja na mesto, ali nakon tih razgovora , odluka klasifikacije CBK će biti konačna za sve slučajeve. Dakle, kreditne izloženosti koje su klasifikovane tokom ispitivanja CBK može se svrstati u bolju kategoriju od MFI, samo u slučaju dopune kriterijuma održive performanse . Dok u slučaju klasifikacije dužnika u jednoj slabijoj kategoriji od MFI , ne treba se uzeti u obzir stabilna performansa dužnika, ali moraju se poštovati zahtevi iz stava 2 člana 8 ovog Pravilnika.

2. Gore navedeni stav ne isključuje MFI da prekvalifikuje kreditne izloženosti tokom perioda između ispitivanja . CBK-a priznaje da kreditni faktori mogu se promeniti /varirati/ tokom vremena . U stvari, CBK očekuje da MFI će preduzeti korake za poboljšanje kreditne sposobnosti svrstane izloženosti . Slično tome, je moguće da finansijsko stanje jednog dužnika se može pogoršati između ispitivanja. U tim slučajevima gde promena u kreditnim faktorima , bilo pozitivan ili negativan , značajno menja osnove na kojima izloženost je klasifikovan, CBK očekuje da MFI će promeniti klasifikaciju i primeniti adekvatnu proviziju.

3. Svaka promena klasifikacije kredita u jednoj boljoj kategoriji od MFI, koji su bili predmet ispitivanja od revizije CBK koji obuhvata period između pregleda CBK , se traži da se prijave na kvartalnoj osnovi u CBK.

Član 17

Preregistracija/ponovna registracija/ imovine

1. MFI treba da ima politiku koja reguliše preregistraciju imovine predhodno otpisanu . U opšte , MFI može vratiti proviziju i ponovno registruje odgovarajuću imovinu samo kada može da pokaže sa zadovoljstvom da kvalitet imovine je poboljšan.

2. Registrovana imovina će se proceniti od ispitivača CBK na individualnoj osnovi i treba da :

- a. Zadovolji kriterijume korišćene prilikom davanja novih kredita u skladu sa kreditne politike MFI.
- b. Nije dozvoljeno sa povoljnim uslovima od onih koji postoje za slične dužnike, koji su u dobrom kreditnom odnosu sa finansijskim institucijama i
- c. Nisu subjekat klasifikacije.

3. Ukoliko nisu ispunjeni svi navedeni uslovi , imovina ne treba se preregistrovati .

Član 18 Priznavanje kolaterala

1. Kolateral mora se uzeti u obzir u procesu klasifikacije. Fer tržišna vrednost kolaterala i likvidaciona vrednost kolaterala treba biti dokumentovana od strane trenutnog istraživanja obavljenog od nadležne strane . Sposobnost MFI da stekne (koristi) i da likvidira kolateral u razumnom roku treba takodje uzeti u obzir.

2. Klasifikovani iznos treba uvek biti neto iznos prihvatljive kolateralne vrednosti . Prihvatljivi kolateral se definiše kao :

a. Kolateral u gotovini koji je subjekat izvršenja sporazuma kolaterala opravdan/važeći/;

3. Druge vrste kolaterala ne treba se odbiti od iznosa izloženosti za potrebe klasifikacije . Medjutim, ovaj kolateral , njeno stanje, pristup i vrednost, ako se zaista sprovodi , mogu biti faktori u odredjivanju težine klasifikacije izloženosti.

POGLAVLJE IV ZAVRŠNE ODREDBE

Član 19 Izveštavanje u CBK

MFI će izveštavati u CBK klasifikaciju kredita i drugih imovina koje stvaraju kreditni rizik, kao i stvaranje rezervi za rezervisanja kreditnih gubitaka u skladu sa zahtevima navedenim u Pravilniku za izveštavanje MFI u CBK.

Član 20 Kazne i popravne mere

Kršenje odredba ovog pravilnika će biti predmet korektivnih mera i predvidjenih kazni u članovima 105 i 106 Zakona br. 04/L-093.

Član 21 Stupanje na snagu

Ovaj Pravilnik stupa na snagu 15 dana nakon usvajanja od strane Odbora CBK

Predsednik Odbora Centralne banke Republike Kosova

Mejdi Bektashi